

บทที่ 4

ทฤษฎีกระบวนการบำบัดน้ำเสียแบบแอนแอโรบิก-ออกซิด

4.1 ความเป็นมาของกระบวนการ

เป็นที่ทราบกันดีในวงการบำบัดน้ำเสียว่าผลของฟอสฟอรัสและไนโตรเจน ซึ่งเป็นธาตุที่สำคัญซึ่งเป็นสารอาหารให้แก่พืชพรรณต่าง ๆ ซึ่งเหตุผลดังกล่าว หากว่ามีปริมาณธาตุอาหารเหล่านั้นไหลลงสู่ลำน้ำจะทำให้เกิดการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของพืช (Algae Boom) อันเป็นเหตุให้ลำน้ำหรือแหล่งน้ำสกปรก มักเป็นสาเหตุให้เกิดน้ำเสียได้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวเรียกว่า ยูโทรฟิเคชัน (Eutrophication) ดังนั้นในการออกแบบระบบบำบัดน้ำเสียจึงต้องมีการออกแบบระบบกำจัดฟอสฟอรัสและไนโตรเจนให้อยู่ในปริมาณที่ยอมรับ ซึ่งในระยะแรกใช้กระบวนการทางเคมีในการบำบัด (Chemical Treatment) ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายสูง จึงมีความพยายามที่จะศึกษาหาวิธีในการบำบัดทางอื่น ๆ เพิ่มขึ้น จนกระทั่งระบบกำจัดทางชีววิทยาได้ถูกค้นพบขึ้น

ในการกำจัดฟอสฟอรัสโดยวิธีทางชีววิทยา (Biological phosphorus Removal) ได้ถูกเสนอเป็นครั้งแรกโดย Greenburgh และคณะ (1955) โดยเขาได้สังเกตว่า แอคติเวเตดสลัดจ์สามารถที่จะสะสมฟอสฟอรัส ซึ่งต่อมาทางองค์กรต่าง ๆ ในอเมริกา (IAWPR และ EPA) ได้มีการทำวิจัยและจัดประชุมสัมมนา ในการศึกษาผลดีและผลเสียของการกำจัดฟอสฟอรัสโดยวิธีทางชีววิทยา และได้สรุปว่า ระบบการกำจัดฟอสฟอรัสทางชีววิทยานี้ เป็นทางเลือกหนึ่งซึ่งสามารถใช้ร่วมกับการกำจัดทางเคมี (Chemical Treatment) หรือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการออกแบบกำจัดฟอสฟอรัส นอกจากนี้ทางองค์กรดังกล่าวยังแนะนำให้กำจัดฟอสฟอรัสทางชีววิทยานี้ ควรจะนำเข้าไปปรับปรุงกับระบบบำบัดน้ำเสียเดิม และนำเข้าไปพิจารณาร่วมในการออกแบบระบบบำบัดน้ำเสียใหม่ด้วย

จากจุดเริ่มต้นดังกล่าวนี้เองได้มีการพัฒนาระบบต่าง ๆ ที่ใช้กำจัดฟอสฟอรัสทางชีววิทยาทางภาครัฐและเอกชน ตัวอย่างเช่น ระบบ Bardenpho ซึ่งเป็นลิขสิทธิ์ของบริษัท EIMCO Process

Equipment ในอเมริกาเป็นระบบที่ใช้ช่วงเวลากักเก็บน้ำยาวสลัดจ์ที่ระบายออก (Phosphorus rich sludge) จะมีความเข้มข้นประมาณ 4-6%, ระบบ PhoStrip ซึ่งเป็นลิขสิทธิ์ของบริษัท Biospherics Incorporated ระบบนี้ฟอสฟอรัสถูกกำจัดโดยการตกผลึก ปูนขาวของฟอสฟอรัสก่อนที่จะถูกล้างออกจากสลัดจ์, กระบวนการ UCT (The University of Cape town Process) เป็นกระบวนการที่ใช้น้ำเสียที่มีอัตราส่วน COD : TKN ต่ำ และมีการเวียนน้ำตะกอนกลับไปที่ตั้งแอนแอโรบิคสำหรับกำจัดไนเตรต และระบบ A/O (Anaerobic-Oxic Activated Sludge) เป็นระบบที่ใช้ช่วงเวลากักน้ำสั้น ๆ โดยสลัดจ์ที่ผลิตขึ้นจะมีเปอร์เซ็นต์ของฟอสฟอรัสประมาณ 6% จากสลัดจ์ที่ถ่ายทิ้ง ระบบนี้เป็นลิขสิทธิ์ของบริษัท Air product and chemical, Inc. เป็นต้น จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นระบบที่นิยมใช้กันจนถึงปัจจุบัน ภาพที่ 4.1 แสดงให้เห็นถึงแผนผังกระบวนการอย่างย่อของกระบวนการทั้ง 4 ดังกล่าว

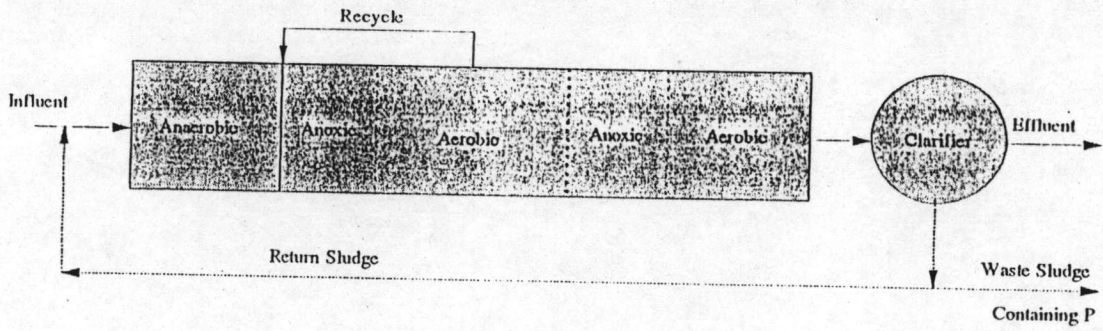
ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นความสนใจไปที่ระบบบำบัดแบบแอนแอโรบิค-ออกซิกแอคทีเวตเตดสลัดจ์ (A/O Process) ซึ่งเป็นระบบที่ค่อนข้างจะไม่ซับซ้อนและมีประสิทธิภาพในการกำจัดซีโอดีสูง ประกอบกับมีความคงตัวสูง สลัดจ์ที่ได้มีความสามารถในการจมตัวได้ดีเมื่อเทียบกับระบบแอคทีเวตเตดสลัดจ์แบบผสมอย่างสมบูรณ์ (Completely Mixed Activated sludge)

4.2 หลักการทำงานของกระบวนการแอนแอโรบิค-ออกซิก แอคทีเวตเตดสลัดจ์

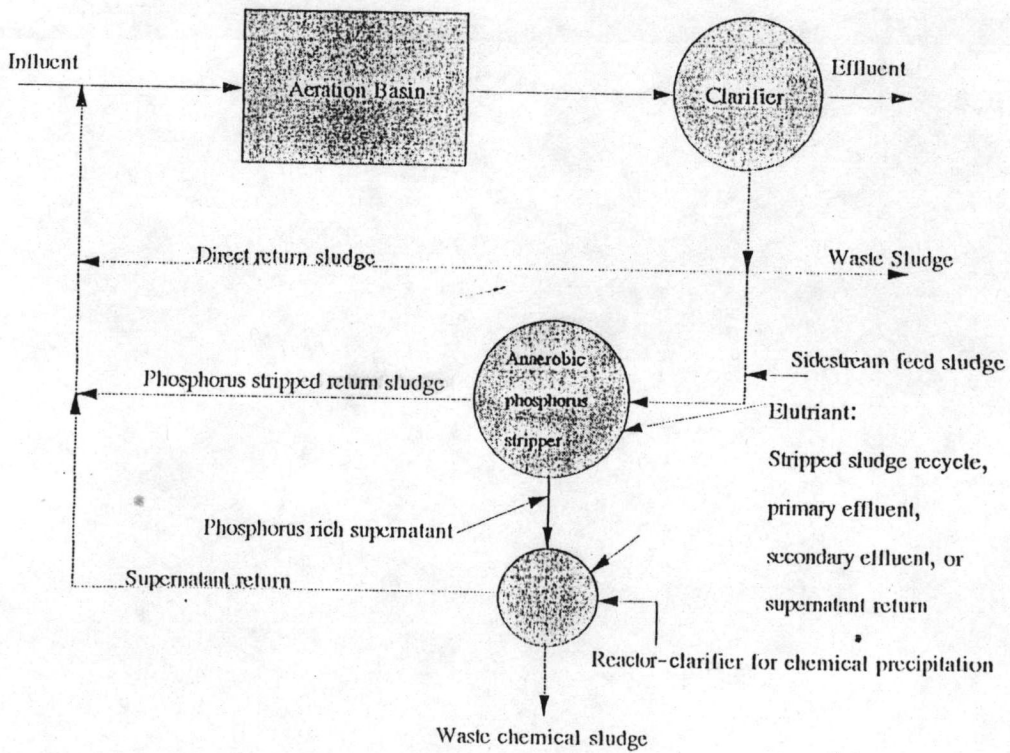
โดยส่วนใหญ่แล้วฟอสฟอรัสจะถูกกำจัดออกจากน้ำเสีย โดยวิธีการตกตะกอนทางเคมี ด้วยปูนขาว(lime), สารส้ม(Alum) หรือเฟอร์ริกคลอไรด์(Ferric chloride) ส่วนไนโตรเจนถูกกำจัดโดยวิธีไนตริฟิเคชัน (Nitrification) และดีไนตริฟิเคชัน (Denitrification) โดยการใช้เมธานอลเป็นตัวช่วย

อย่างไรก็ตาม วิธีดังกล่าวมีราคาแพงทั้งราคาของสารเคมีและราคาของระบบจัดการสลัดจ์ที่เกิดจากวิธีทางเคมี ดังนั้นการประยุกต์ใช้ระบบแอคทีเวตเตดสลัดจ์ (ระบบแอนแอโรบิค-ออกซิก) เพื่อพัฒนาการกำจัดฟอสฟอรัสและบีโอดี (รวมทั้งไนโตรเจนถ้าต้องการ) จากน้ำเสียโดยใช้กระบวนการทางชีววิทยาจะสามารถควบคุมราคาให้ถูกลงได้ (S.Hong et al 1984)

กระบวนการแอนแอโรบิค-ออกซิก แอคทีเวตเตดสลัดจ์ (Anaerobic-Oxic Activated Sludge) เป็นระบบที่ประยุกต์ใช้กระบวนการแอคทีเวตเตดสลัดจ์แบบผสมอย่างสมบูรณ์ แต่

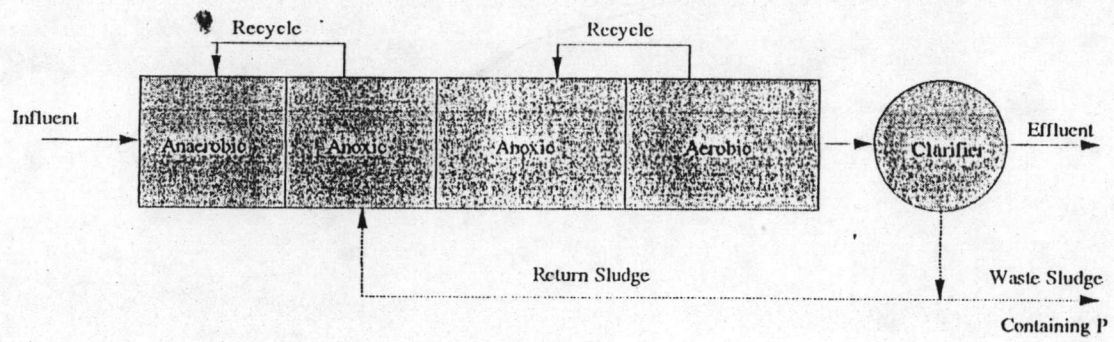
(a) ขบวนการ Bardenpho (five-stage)

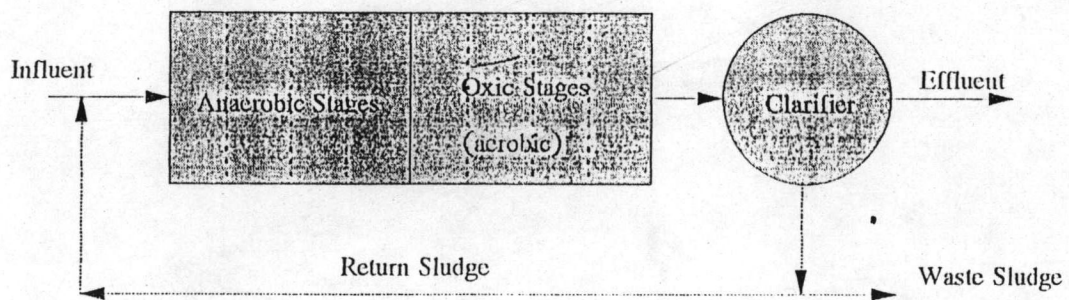
(b) ขบวนการ Phostrip Process

รูปที่ 4.1 แสดงกระบวนการต่างๆที่ใช้กำจัดสารอาหารจำเป็น (Nutrient)

(c) ขบวนการ UCT (University of Capetown)

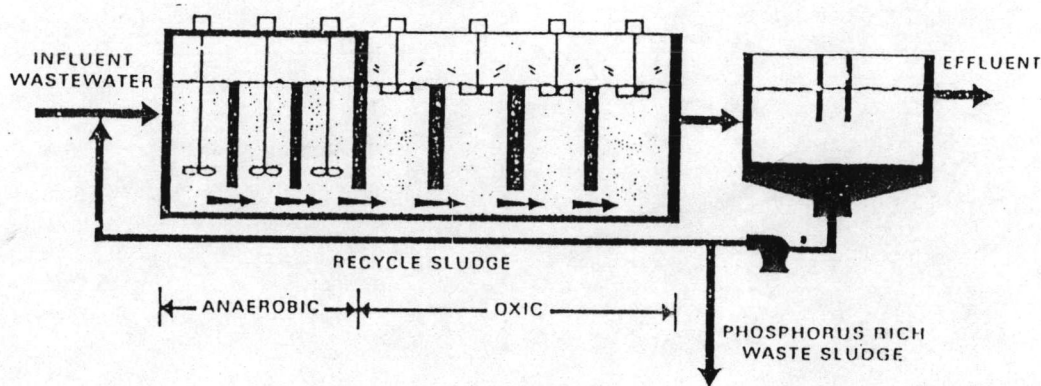

(d) ขบวนการ Anaerobic-oxic Activated

รูปที่ 4.1 (ต่อ) แสดงกระบวนการต่างๆ ที่ใช้กำจัดสารอาหารจำเป็น (Nutrient)

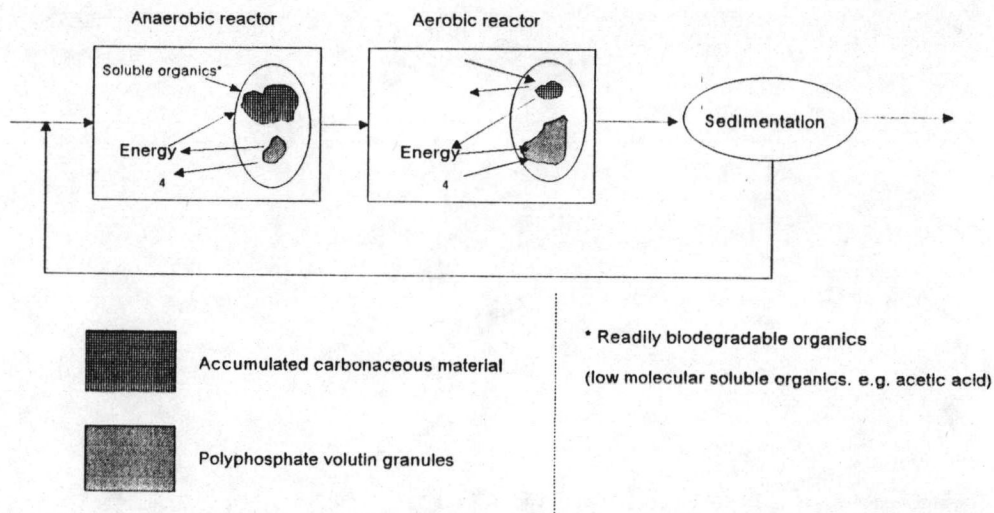

แตกต่างกันตรงที่มีการเพิ่มช่วงแอนโรบิก (Anaerobic Zone) มาไว้หน้าช่วงเติมอากาศ(Oxic Zone) หรือกล่าวอย่างง่ายก็คือประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน นั่นคือส่วนแอนแอโรบิกและส่วนเติมอากาศ ดังแสดงตามรูปที่ 4.2

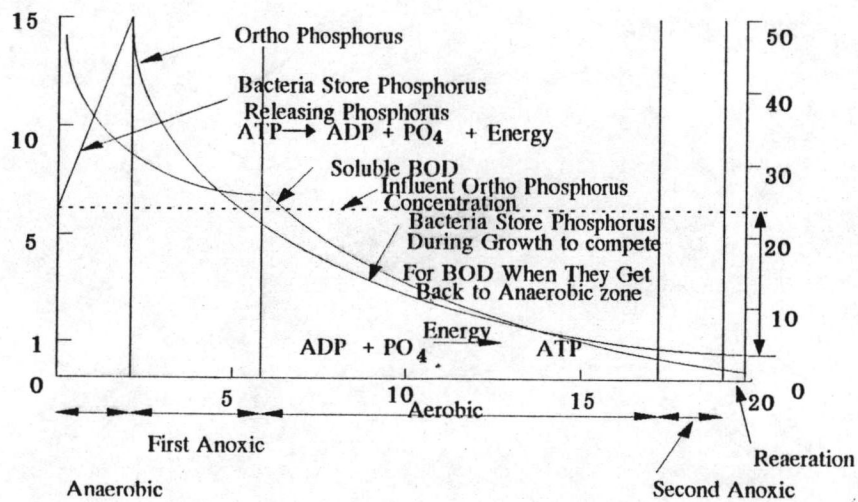

รูปที่ 4.2 กระบวนการแอนแอโรบิก-ออกซิก แอกติเวตเตดสลัดจ์ (S.Hong et al, 1984)

จากรูปที่ 4.2 สามารถอธิบายหลักการทำงานได้ดังนี้ เมื่อน้ำเสียถูกป้อนเข้าส่วนที่เป็น Anaerobic โดยจะมีน้ำตะกอนสลัดจ์ถูกป้อนเข้ามาผสมกันในถังแอนแอโรบิก จึงจะสร้างสภาวะให้ขาดออกซิเจน ทั้งในรูปของออกซิเจนอิสระ และสารประกอบออกซิเจน (oxidizing agents) จากนั้นก็จะไหลเข้าสู่ส่วนเติมอากาศ เพื่อเติมอากาศ (Aerated) และให้เกิดการออกซิไดซ์ของอินทรีย์คาร์บอนขึ้น โดยมีออกซิเจนเป็นตัวรับอิเล็กตรอน (electron acceptor) และสารอินทรีย์คาร์บอนเป็นตัวให้อิเล็กตรอน (electron donor) ตะกอนจุลินทรีย์และน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดจากส่วนแอนโรบิกก็จะไหลเข้าสู่ถังตกตะกอนเพื่อให้ตะกอนเข้มข้นแยกตัวออกจากน้ำใส โดยที่ตะกอนส่วนหนึ่งจะระบายทิ้ง เพื่อรักษาค่าระดับอายุตะกอน (Sludge age) ของระบบภาพในที่ 4.3 และภาพที่ 4.4 แสดงให้เห็นถึงปฏิกิริยาภายในเซลล์ของกระบวนการ A/O และการเปลี่ยนแปลงของความเข้มข้นบีโอดี (BOD) และความเข้มข้นของฟอสฟอรัสในระบบ

รูปที่ 4.3 ปฏิกริยาภายในเซลล์ของกระบวนการกรองแอโรบิก-ออกซิด (A/O Process) (CHARLES W. Deakyne et al, 1984)

รูปที่ 4.4 การเปลี่ยนแปลงของความเข้มข้นบีโอดีและฟอสฟอรัส (CHARLES W. Deakyne et al, 1984)

จากภาพที่ 4.3 และ 4.4 สามารถอธิบายกลไกการทำงานภายในเซลล์ว่าสัมพันธ์กับปริมาณความเข้มข้นของบีโอดีและฟอสฟอรัส ได้คือเมื่อนำน้ำเสียถูกป้อนเข้าส่วนแอนแอโรบิก โดยมีน้ำ

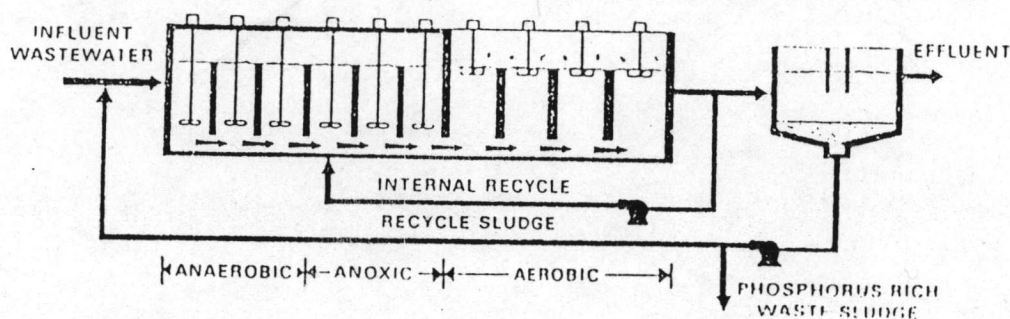
ตะกอนจากการเวียนกลับเข้ามาผสม ซึ่งในสภาวะแอนแอโรบิกจะกระตุ้นจุลชีพที่สะสมโพลีฟอสเฟตให้ผลิตพลังงานจากกระบวนการไฮโดรไลซิสโพลีฟอสเฟต เพื่อที่จะได้เป็นพลังงานในการขนถ่ายบีโอดีจากน้ำเสียผ่านเข้าไปในผนังเซลล์ ซึ่งสภาวะนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่ออยู่ในสภาพที่ขาดออกซิเจนอิสระและสารประกอบออกซิเจนเท่านั้น โดยที่จุลชีพชนิดอื่น ๆ นั้นจะต้องใช้ออกซิเจนเป็นตัวรับอิเล็กตรอนเพื่อให้เกิดพลังในการที่จะขนถ่ายบีโอดี ผ่านเข้าไปในเซลล์ (S.Hong et al, 1984) และในเวลาเดียวกัน ฟอสฟอรัสที่ถูกเก็บอยู่ในรูปโพลีฟอสเฟตในเซลล์ ก็จะถูกกระบวนการไฮโดรไลซิสทำให้อยู่ในรูปออร์โธฟอสเฟตปลดปล่อยออกจากเซลล์เข้าสู่ตะกอน ปรากฏการณ์ที่กล่าวถึงในช่วงแอนแอโรบิกนี้สามารถแสดงให้เห็นถึงปริมาณความเข้มข้นของบีโอดีที่หายไปและปริมาณความเข้มข้นของฟอสเฟตที่ปลดปล่อยน้ำเสีย ในรูปที่ 4.4

ในทำนองกลับกันเมื่อน้ำเสียผ่านจากส่วนแอนแอโรบิกเข้าสู่ส่วนเติมอากาศ (Oxic Zone) ความเข้มข้นของบีโอดีที่ถูกขนถ่ายเข้าไปในเซลล์ตั้งแต่ตอนที่อยู่ในส่วนแอนแอโรบิกนั้น จุลชีพจะใช้ออกซิเจนเป็นตัวอิเล็กตรอน โดยที่จะออกซิไดซ์ บีโอดี เพื่อให้เกิดพลังงาน, ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์, น้ำ และเซลล์ใหม่ (คล้ายกับกลไกของระบบแอกติเวตเตดสลัดจ์แบบธรรมดา) โดยพลังงานที่เกิดขึ้นจากกระบวนการออกซิไดซ์นี้ จุลชีพจะนำไปใช้ในการขนถ่ายอนินทรีย์ฟอสเฟต จากน้ำเสียซึ่งเป็นออร์โธฟอสเฟตและสังเคราะห์ใหม่เป็นโพลีฟอสเฟตกลับเข้าภายในเซลล์ ซึ่งผลจากกลไกอันนี้จะส่งผลต่อความเข้มข้นของบีโอดีและฟอสฟอรัสตามรูปที่ 4.4

จากหลักการทำงานดังกล่าวเป็นผลให้น้ำเสียถูกบำบัด โดยบีโอดีจะถูกขจัดและฟอสฟอรัสจะถูกขจัดโดยการระบายตะกอนที่มีฟอสเฟตสูงทิ้ง (จากการรักษาอายุตะกอน)

S.Hong et al, 1984 กล่าวว่าระบบ A/O นี้สามารถทำให้เกิดไนตริฟิเคชัน (Nitrification) ได้ในส่วนของถังเติมอากาศ โดยการเลือกค่าอายุตะกอน (SRT) ให้เหมาะสม และหากต้องการให้เกิดดีไนตริฟิเคชันต่อจากนี้อีก ก็สามารถเพิ่มในส่วนของแอนออกซิก (Anoxic) ได้ โดยวางระหว่างแอนแอโรบิกและออกซิก ตามรูปที่ 4.5

รูปที่ 4.5 ระบบแอนแอโรบิก-ออกซิกแอกติเวตเตดสลัดจ์ สำหรับกำจัดบีโอดีและฟอสฟอรัสในกรณีที่ต้องการให้ปฏิกิริยาไนตริฟิเคชันและดีไนตริฟิเคชันเกิดขึ้น

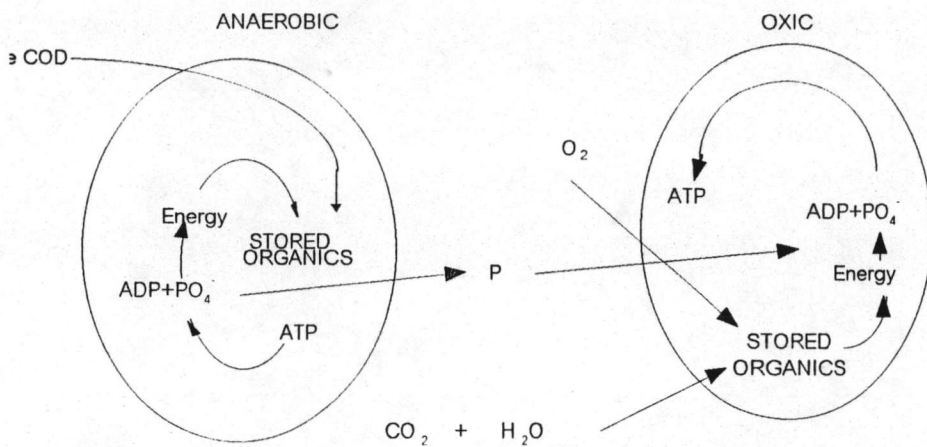
ส่วนของแอนออกซิกที่เพิ่มเป็นส่วนที่ขาดออกซิเจนอิสระแต่จะไม่ขาดออกซิเจนในรูปของไนเตรตหรือไนไตรท์ ซึ่งป้อนโดยการเวียนน้ำเสียในถังออกซิกกลับเข้าไปในส่วนของแอนออกซิก

กระบวนการดีไนตริฟิเคชันในระบบแอนแอโรบิก-ออกซิก จะใช้บีโอดีที่ดูดซับในช่วงแอนแอโรบิกเป็นแหล่งพลังงาน แต่ถ้าเป็นระบบแอกติเวตเตดสลัดจ์แบบธรรมดา จะต้องใช้เมธานอลเป็นแหล่งพลังงาน เพื่อให้เกิดและรักษาอัตราการเกิดดีไนตริฟิเคชัน (Denitrification Degree)

4.3 เมธาบอลิซึมของกระบวนการแอนแอโรบิก-ออกซิก แอกติเวตเตดสลัดจ์

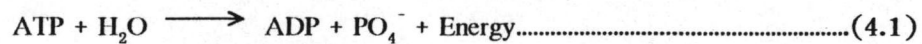
จากที่ได้อธิบายหลักการทำงานของกระบวนการบำบัดน้ำเสียแบบแอนแอโรบิก-ออกซิกไปแล้วนั้น เพื่อให้เข้าใจการทำงานได้ดียิ่งขึ้นกระบวนการเมธาบอลิซึมของระบบสามารถอธิบายปรากฏการณ์ตัวกลางได้โดยละเอียด ดังนี้

พิจารณารูปที่ 4.6 แสดงให้เห็นถึงแผนภาพทางชีวเคมี (Biochemistry) ของการทำงานของกระบวนการแอนแอโรบิก-ออกซิก แอกติเวตเตดสลัดจ์

รูปที่ 4.6 แสดงแผนภาพการทำงานทางชีวเคมีของระบบแอนแอโรบิก-ออกซิด

จากรูปที่ 4.6 พิจารณาในช่วงแอนแอโรบิก ซึ่งเป็นช่วงที่อยู่ในสภาพที่ขาดออกซิเจนกลไกที่จำเป็นก็คือ การกระตุ้นโพลีฟอสเฟต ซึ่งสะสมโดยแบคทีเรียประเภทสะสมโพลีฟอสเฟต (Poly-phosphate accumulating Bacteria, Poly-P Bacteria) โดยเกิดจากกระบวนการการไฮโดรไลซิส (hydrolysis) เพื่อที่จะแยกโพลีฟอสเฟตให้แตกออกเป็นออร์โธฟอสเฟตและพลังงาน โดยพลังงานที่ได้มานี้จะถูกใช้ในการดูดซับสารอินทรีย์ละลายภายนอกเซลล์ (Soluble Exocellular organic) เข้ามาสะสมภายในเซลล์ โดยสารอินทรีย์ที่ดูดซับนี้จะเป็นสารประกอบโมเลกุลต่ำซึ่งถูกสร้างโดยกระบวนการทำให้เกิดกรด (acidogenesis) และการทำให้เกิดอะซิเตด (Acetogenesis) ภายใต้สภาพแอนแอโรบิก (J. Wanner, 1987) ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการพลังงานทางชีวเคมีอย่างง่ายดังนี้

เมื่อ ATP = adenosine Triphosphate
 ADP = adenosine diphosphate

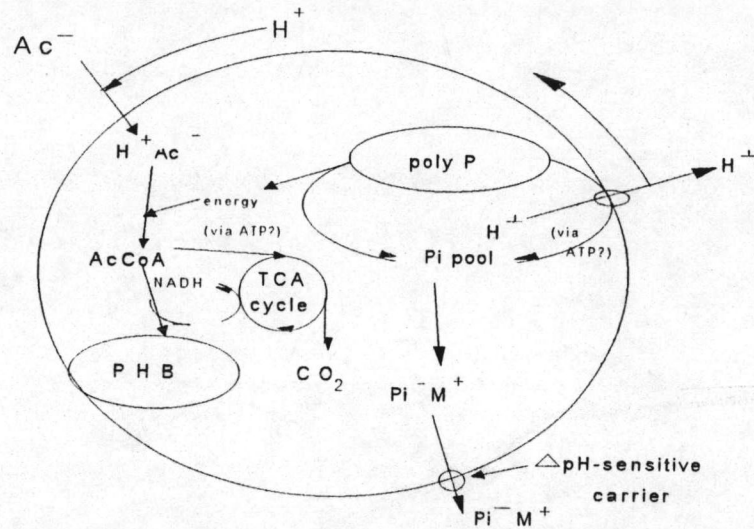
โดยปกติแล้วมีกลไกที่เป็นไปได้ในการใช้สารอาหารอินทรีย์ (Utilizing Organic Substrate) ในกระบวนการแบ่งตัวแบบแอนแอโรบิก (Anaerobiosis) อยู่ 3 แบบหลัก (J.WANNER et al, 1987) นั่นคือ

1. การลดรูปของซัลเฟต (Sulfur-reduction) เนื่องจากอิเล็กตรอนจากสารอินทรีย์ถูกถ่ายให้แก่ ซัลเฟต-ซัลเฟอร์
2. กระบวนการหมักในสภาพแอนแอโรบิก (Anaerobic fermentation) เมื่ออิเล็กตรอนถูกถ่ายจากสารประกอบอินทรีย์หนึ่งไปยังสารประกอบอินทรีย์อีกตัวหนึ่ง
3. กระบวนการดีโพลีเมอร์ไรเซชัน (depolymerization) ของโพลีฟอสเฟตที่สะสมอยู่ในแบคทีเรียชนิดสะสมโพลีฟอสเฟต

กระบวนการในข้อ 3 เป็นกระบวนการที่สำคัญ สำหรับกระบวนการบำบัดแบบแอนแอโรบิก-ออกซิด ในกรณีที่ต้องคัดจุลชีพที่เป็นชนิดสะสมในโพลีฟอสเฟต (Poly-P accumulating Microorganism) ความสามารถของจุลินทรีย์ในการที่จะใช้หรือสะสมสารอาหารอินทรีย์ ภายใต้สภาพ แอนแอโรบิก เป็นสาเหตุให้เกิดกระบวนการคัดเลือกเมแทบอลิซึม (Metabolic selection) ของจุลชีพ ในการแบ่งตัวทางชีว (Biocenosis) ของแอคติเวเตดสลัดจ์ ในระบบที่ประกอบไปด้วยส่วนแอนแอโรบิกตามด้วยส่วนเติมอากาศ (Oxic Zone) ซึ่งในระบบลักษณะเช่นนี้ปริมาณสารอาหารอินทรีย์ที่เหลือจากส่วนแอนแอโรบิกไม่เพียงพอ ที่จะทำให้จุลชีพที่ใช้ออกซิเจนเจริญเติบโตขยายพันธุ์ได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นที่คาดว่าจะสามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของจุลชีพที่สามารถใช้สารอินทรีย์ เฉพาะในสภาวะที่มีออกซิเจนเท่านั้น อีกทั้งยังรวมถึงพวกจุลชีพที่มีอัตราการใช้สารอาหาร ภายใต้สภาพแอนแอโรบิกน้อยกว่าพวกกลุ่มจุลชีพอื่น ๆ (J.Wanner et al., 1987)

พิจารณารูปที่ 4.6 ในสภาพแอนแอโรบิก ปริมาณสารอินทรีย์ละลายที่ถูกดูดซับเข้ามาไว้ในเซลล์จะถูกเก็บในรูปของ PHB (poly- β -hydroxybutyrate) หรือ PHV (poly- β -hydroxyvalerate) โดยใช้พลังงานที่เกิดจากไฮโดรไลซิสของโพลีฟอสเฟต กระบวนการต่างๆ ที่กล่าวมาในช่วงแอนแอโรบิก เกิดขึ้นในเซลล์จุลชีพชนิดสะสมโพลีฟอสเฟต (Bio-P bacteria) ซึ่งสามารถแสดงรูปแบบของกลไกเมแทบอลิซึมในสภาพแอนแอโรบิกได้ตามรูปที่ 4.7

ภาพที่ 4.7 รูปแบบของกลไกเมธาบอลิซึมในสภาพแอนแอโรบิกของแบคทีเรียชนิด

สะสมโพลีฟอสเฟตในที่นี้สารอาหารคือกรดอะซิติก (Y. Comeau et al., 1987)

Ac⁻ = acetate, AcCoA = acetyl CoA

H⁺ = โปรตอน, HAc = กรดอะซิติก

M⁺ = อีออนบวกของโลหะ, Pi = ฟอสเฟต

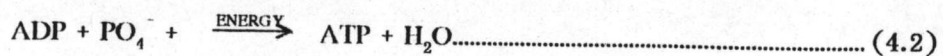
PHB = โพลีเบต้าไฮดรอกซีลิวทาเลต (poly-β-hydroxybutyrate)

poly-P = โพลีฟอสเฟต

TCA = tricarboxylic acid cycle

NADH = Nicotinamide adenine dinucleotide ที่ลดรูป

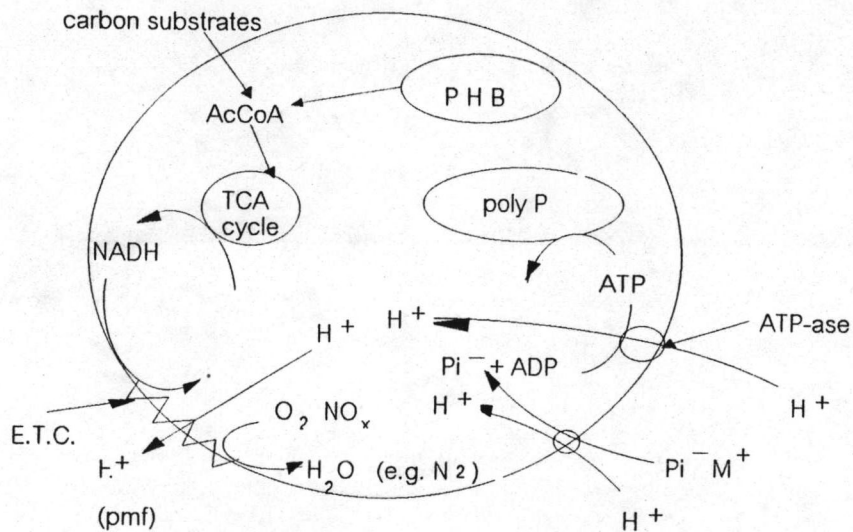
ในช่วงแอนโรบิก (Oxic Zone) ซึ่งเป็นช่วงที่มีการให้ออกซิเจนให้แก่ระบบ (ดูรูปที่ 4.6) เซลล์จุลชีพที่ได้สะสมสารอาหารละลายในช่วงแอนแอโรบิก ซึ่งอยู่ในรูป PHB หรือ PHV จะออกซิไดซ์สารอาหารโดยใช้ออกซิเจนเป็นตัวรับอิเล็กตรอน ซึ่งผลของการออกซิไดซ์นี้จะได้เป็นก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์, น้ำ และสังเคราะห์เซลล์ใหม่ นอกจากนี้พลังงานที่ได้จากการออกซิไดซ์จะนำไปใช้ในการนำพาฟอสเฟตจากภายนอกเซลล์เข้ามาในเซลล์ โดยจะถูกสังเคราะห์เป็นโพลีฟอสเฟตเก็บไว้ในเซลล์ใหม่ สามารถเขียนสมการพลังงานทางชีวเคมีได้ดังนี้

จากสมการ 4.2 ซึ่งเป็นสมการย้อนกลับจากสมการที่ 4.1 สังเกตว่ากลไกตามสมการที่ 2 จะต้องใช้พลังงานซึ่งพลังงานที่จะนำมาใช้ก็คือพลังงานที่ได้จากกระบวนการออกซิเดชัน ของสารอาหาร ที่เก็บไว้ในรูปของ PHB หรือ PHV นั่นเอง

กล่าวโดยสรุป กระบวนการบำบัดน้ำเสียแบบแอนแอโรบิก-ออกซิด จัดเป็นปฏิกิริยาออกซิเดชันรีดักชันอย่างหนึ่ง (Oxidation-Reduction)

รูปแบบจำลองทางชีวเคมี ไซโทพลาซึม จีโอโรบิก แสดงตามรูปที่ 4.8

รูปที่ 4.8 รูปแบบของกลไกเมธาบอลิซึม ในสภาพแอโรบิกของแบคทีเรียชนิดสะสมโพลีฟอสเฟต (Y. Comeau et. Al, 1987)

- Ac⁻ = acetate, AcCoA = acetyl CoA
- H⁺ = โปรตอน, Hac = กรดอะซิติก
- M⁺ = อีออนบวกของโลหะ, Pi = ฟอสเฟต
- PHB⁻ = โพลีแบต้าไฮดรอกซิลบิวทาเลต (poly - β - hydroxybutyrate)
- poly-P = โพลีฟอสเฟต
- TCA = tricarboxylic acid cycle
- NADH = Nicotinamide adenine dinucleotide ที่ลดรูป

จากที่ได้อธิบายถึงขั้นตอนและปฏิกิริยาชีวเคมีที่เกิดขึ้นของกระบวนการ สามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินงานได้ตามตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สรุปกระบวนการที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของการดำเนินงาน (Sedlak, 1991)

สภาวะ (ZONE)	การดำเนินงาน
ช่วงแอนแอโรบิก 1. การหมัก (fermentation) 2. ไฮโดรไลซิสของโพลีฟอสเฟต	- สารอาหารละลายถูกเปลี่ยนเป็น SCVFA (กรดไขมันระเหยโมเลกุลสั้น) - SCVFA ซึมเข้าสู่เซลล์และเก็บสะสมในรูป PHB, PHV - ออร์โธฟอสเฟตถูกปล่อยออก พร้อมเกิดพลังงาน เพื่อให้นำสารอาหารละลายเข้าสู่เซลล์
ช่วงแอโรบิก 1. เมแทบอลิซึมของสารอาหารโดยกระบวนการใช้ออกซิเจน 2. ออร์โธฟอสเฟตถูกดูดเข้ามาในเซลล์	- PHB, PHV ถูกออกซิไดซ์ - เกิด CO_2 , H_2O เซลล์ใหม่ และพลังงาน - พลังงานถูกนำมาใช้สร้างพันธะของโพลีฟอสเฟต
การดำเนินการของระบบ 1. ทิ้งตะกอนส่วนเกินเพื่อรักษาอายุตะกอน	- ฟอสฟอรัสถูกกำจัดออกจากระบบ

4.4 จุลชีววิทยาของระบบแอนแอโรบิก-ออกซิก แอคติเวตเตดสลัดจ์

ในกระบวนการแอคติเวตเตดสลัดจ์ แบบแอนแอโรบิก-ออกซิกนั้น จุลินทรีย์ที่สำคัญสำหรับกระบวนการนี้ก็คือ จุลินทรีย์ชนิดสะสมโพลีฟอสเฟต (poly - P microorganism) Fun และ Chen (1975) ได้สรุปไว้ว่า จุลินทรีย์ชนิด Acinetobacter เป็นจุลินทรีย์หลักที่มีจุดเด่นในการเก็บสะสมฟอสฟอรัส โดยสรุปจากการสังเกตกลุ่มจุลินทรีย์ชนิด Acinetobacter ซึ่งถูกป้อนด้วยอะซิเตดภายใต้

วงจรของสภาพแอนแอโรบิกสลับกับสภาพแอโรบิก การปลดปล่อยฟอสฟอรัสจะอยู่ในช่วงแอนแอโรบิก ส่วนการดูดกลืนฟอสฟอรัสจะเกิดในช่วงแอโรบิก ซึ่งเมื่อหยุดป้อนอะซิเตดให้แก่ระบบ อัตราการปลดปล่อยฟอสฟอรัสในช่วงแอนแอโรบิกจะลดลงและในช่วงแอโรบิก จะมีปลดปล่อยฟอสฟอรัสอย่างช้า ๆ แทนที่จะมีการดูดกลืนฟอสฟอรัส นอกจากนี้ Fun และ Chen(1975) ยังเป็นกลุ่มแรกที่เสนอความสัมพันธ์ระหว่าง อัตราการปลดปล่อยฟอสฟอรัส (Release Phosphorus) และอัตราการดูดกลืนฟอสฟอรัส (Uptake Phosphorus) อีกทั้งยังเสนอว่าผลผลิตของสารอาหาร เช่น เอทานอล , อะซิเตด , ซัสซิเนต (Succinate) ซึ่งถูกใช้ประโยชน์โดยจุลินทรีย์ Acinetobacter ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในช่วงแอนแอโรบิก ในกระบวนการกำจัดฟอสฟอรัส หากปราศจากช่วงแอนแอโรบิก ผลผลิตสุดท้ายอันเกิดจากกระบวนการหมัก (Fermentation End Product) จะไม่เพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ของแบคทีเรีย Acinetobacter ซึ่งไม่สามารถที่จะใช้น้ำตาลหรือโพลีแซ็กคาไรด์ (Polysaccharides) ในการเจริญเติบโตของเซลล์ได้

แบคทีเรียชนิด Acinetobacter เป็นแบคทีเรียที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่ง มีลักษณะรูปร่างในช่วง log phase เป็นแท่งสั้น ๆ ยาว 2 - 2.5 μm และหนา 1 - 1.5 μm ในขณะที่จะมีรูปร่างเป็นทรงกลม (coccoïd form) เมื่ออยู่ในช่วง Stationary phase แบคทีเรียชนิดนี้จะปรากฏอยู่กันเป็นคู่ต่อเป็นโซ่สั้น ไม่เคลื่อนที่ ให้ผลย้อมแกรมเป็นลบ (gram-negative) (L.H.Lotter, 1985)

นอกจากแบคทีเรีย Acinetobacter แล้ว ยังมีจุลชีพอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งให้ผลเป็นแกรมบวก และสามารถสะสมโพลีฟอสเฟตในเซลล์ได้ นั่นคือ Aeromonas hydrophila (Brodisch และ Joyner, 1983) Shoda et al., 1980 ได้พบว่าแบคทีเรีย Arthrobacter globiformis สามารถสะสมฟอสเฟตภายในเซลล์ (Intracellularly) ได้ถึง 20% ของมวลแห้ง

4.5 อัตราส่วนซีโอดีต่อฟอสฟอรัสของน้ำเสียเข้าในถังแอนแอโรบิก

Randall , 1992 ได้อธิบายว่าองค์ประกอบของน้ำเสียเข้า (Component of the Wastewater) ที่เข้าสู่ช่วงแอนแอโรบิก จะเป็นตัวกำหนดอัตราการเกิดปฏิกิริยาและความสามารถในการบำบัดน้ำเสียของกระบวนการบำบัดแบบแอนแอโรบิก-ออกซิด ถ้าความเข้มข้นของน้ำเสียที่เข้าประกอบไปด้วยสารอินทรีย์ที่หาได้อย่างง่ายของกรดอะซิติก , กรดไพรูวิก และกรดบิวทริก ก็จะทำให้เกิดการเกิด

ปฏิกิริยาในถังแวนแอโรบิกเร็ว ทำให้ปริมาตรของถังแวนแอโรบิกสามารถทำให้เล็กลงได้เป็นอย่างมาก หรือค่าเวลากักน้ำ (Hydraulic Retention time, HRT) ที่จำเป็นสำหรับแบคทีเรียชนิดโพลีฟิ (Poly-P bacteria) ใช้ในการเก็บสะสมสารอินทรีย์และปลดปล่อยออร์โทฟอสเฟต ใช้เวลาสั้น ๆ การเพิ่มหรือลดอัตราการเกิดปฏิกิริยานี้ จะถูกควบคุมโดยปริมาณของฟอสฟอรัสหรือปริมาณซีโอดี กล่าวคือถ้าปริมาณฟอสฟอรัสถูกจำกัด(Phosphorus limited) ปริมาณสารอินทรีย์ที่ถูกกำจัดในช่วงแวนแอโรบิกก็จะไม่สมบูรณ์ ทำให้มีส่วนของสารอินทรีย์ที่เหลือเข้าสู่ช่วงแวนแอโรบิก ทำนองกลับกันที่ปริมาณซีโอดีถูกจำกัด(COD) การบำบัดน้ำเสียให้ค่าฟอสฟอรัสในน้ำออกต่ำกว่ามาตรฐานอาจไม่ประสบความสำเร็จ

Randall , 1992 ได้แนะนำว่า เนื่องจากองค์ประกอบของน้ำเสียเข้าอาจจะมีปริมาณสารอินทรีย์ซึ่งวัดเป็นค่าซีโอดี หรือบีโอดีไม่เพียงพอกับค่าปริมาณฟอสฟอรัส (Total phosphorus) เพื่อที่จะกำจัดค่าฟอสฟอรัสให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของน้ำออก ดังนั้น ค่าอัตราส่วนซีโอดีต่อฟอสฟอรัส (COD:TP) หรือค่าบีโอดีต่อฟอสฟอรัส (BOD: TP) จึงมีความจำเป็นต้องนำมาพิจารณาในการกำหนดขนาดของถังแวนแอโรบิก เพราะว่าสารประกอบอินทรีย์ในน้ำเสีย จำเป็นต้องเกิดกระบวนการหมัก (Fermentation) และสร้างกรดไขมันระเหยโมเลกุลสั้น (Short Chain Volatile Fatty Acid, SCVFA) เพื่อให้ง่ายต่อการดูดซับสารอินทรีย์เข้าในเซลล์ของแบคทีเรียชนิดสะสมโพลีฟอสเฟต วิธีการอย่างง่ายก็คือการขยายขนาดของถังแวนแอโรบิก (เพิ่มค่าเวลากักน้ำ, HRT) ให้นานพอที่จะทำให้เกิดกระบวนการหมัก (Fermentation) ซึ่งในการออกแบบบางครั้งอาจจะต้องเพิ่มส่วนของการหมักก่อน (Prefermentation) ไว้ก่อนหน้าระบบก็ได้

4.6 ตัวแปรที่มีผลต่อการเก็บสะสมอาหารภายในเซลล์ในช่วงแวนแอโรบิก

เนื่องจากค่าอัตราส่วนซีโอดีต่อฟอสฟอรัสของน้ำเสียเข้า เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่มีผลกระทบ ต่อความสามารถในการทำงานของระบบบำบัดน้ำแบบแวนแอโรบิก-ออกซิก ดังไว้กล่าวถึงในหัวข้อที่ 4.5 แต่อย่างไรก็ตามการกำจัดฟอสฟอรัสออกโดยแท้จริง จะถูกกำหนดโดยปริมาณของสารอินทรีย์ที่เก็บสะสมเซลล์ โดยแบคทีเรียชนิดโพลีฟอสเฟต (Poly-P bacteria) เมื่อไหลผ่านเข้าสู่ช่วงแวนแอโรบิก และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเก็บสะสมอาหารในช่วงแวนแอโรบิก

Randall 1992 ได้สรุปว่าปริมาณของสารอาหารที่เก็บสะสมโดยแบคทีเรียโพลีฟอสเฟตในช่วงแอนแอโรบิก จะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

- (1) ปริมาณของกรดไขมันระเหยในช่วงแอนแอโรบิก
- (2) ชนิดของกรดไขมันระเหยในช่วงแอนแอโรบิก
- (3) มวลของแบคทีเรียโพลีฟอสเฟต ในช่วงแอนแอโรบิก
- (4) ชนิดของแบคทีเรียโพลีฟอสเฟตในช่วงแอนแอโรบิก
- (5) ปริมาณของฟอสฟอรัสที่เก็บบรรจุอยู่ในเซลล์ของแบคทีเรียโพลีฟอสเฟต เมื่อแบคทีเรียอยู่ในช่วงแอนแอโรบิก
- (6) มวลของตัวรับอิเล็กตรอน , DO และ NO_x ที่ป้อนเข้าสู่ช่วงแอนแอโรบิกต่อหนึ่งหน่วยเวลา
- (7) อีอนบวทที่หาได้ในช่วงแอนแอโรบิก
- (8) ค่าเวลากักน้ำ (HRT) ในช่วงแอนแอโรบิก
- (9) อุณหภูมิของน้ำตะกอนผสมในช่วงแอนแอโรบิก
- (10) ค่าพีเอชของน้ำตะกอนผสมในช่วงแอนแอโรบิก

ปัจจัย 3 ข้อหลังเป็นตัวกำหนดความสมบูรณ์ของการเก็บสะสมสารอินทรีย์ภายใต้สภาพปฏิบัติการที่ต้องการกำจัดฟอสฟอรัสให้อยู่ในค่ามาตรฐาน

สำหรับในช่วงแอนแอโรบิก ก็มีผลต่อการกำหนดอัตราการกำจัดฟอสฟอรัส นั่นคือในช่วงนี้จะต้องมีค่าออกซิเจนละลายสำหรับแบคทีเรียโพลีฟอสเฟตเพียงพอที่จะทำให้การเผาผลาญสารอินทรีย์ที่สะสมไว้ (Metabolize the stored organic) และ ความเข้มข้นของออกซิเจนละลายไม่ควรเกินขีดจำกัดของอัตราการส่งถ่ายออกซิเจนเข้าสู่เซลล์ อีกทั้งการมีค่าออกซิเจนละลายเพียงพอในถังน้ำออก เพื่อป้องกันการปลดปล่อยฟอสฟอรัส แต่ในทางกลับกันควรมีค่าใกล้เคียงศูนย์ในกรณีของการเวียนน้ำตะกอนกลับ ค่าออกซิเจนละลายในถังแอโรบิกควรอยู่ในช่วง 0.7 - 3 มก./ลิตร เมื่อใช้การบำบัดแบบถังยาวอัตราสูง (High rate, plug-flow system) (Barnard, 1988) ส่วนค่าออกซิเจนละลายควรรักษาให้ต่ำกว่า 0.3 มก./ลิตรสำหรับน้ำตะกอนเวียนกลับสู่ถังแอนแอโรบิก เพื่อป้องกันการใช้ออกซิเจนในช่วงแอนแอโรบิก

Pattarkine, 1991 ได้สรุปว่าการกำจัดฟอสฟอรัสในช่วงแอโรบิกจะไม่สามารถทำได้สมบูรณ์จนกว่าปริมาณกรดไขมันระเหยจะถูกกำจัดออกจากสารละลายจนหมด เพราะฉะนั้น ถ้าปริมาณกรดไขมันระเหยไม่สามารถถูกดูดซับให้หมดภายในถังแอโรบิก ขนาดของถังแอโรบิกควรจะขยายให้ใหญ่พอ เพื่อที่จะแน่ใจว่าปฏิกิริยาการกำจัดฟอสฟอรัสภายหลังจากสารอาหารละลาย ถูกกำจัดสามารถเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ และการที่สารอาหารที่ย่อยได้อย่างง่ายเข้าสู่ถังแอโรบิก อาจเป็นเหตุกระตุ้นให้แบคทีเรียเส้นใย(Filamentous Bacteria)เจริญเติบโต โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าถังแอโรบิกเป็นแบบถังกวนสมบูรณ์ (Completely Mixed Tank)

4.7 ข้อพิจารณาในการออกแบบแอโรบิก - ออกซิก แอคติเวตเตดสลัดจ์

ตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นถึงพารามิเตอร์ต่าง ๆ โดยทั่วไปที่ใช้ในการออกแบบและปฏิบัติการ เมื่อพิจารณาเวลากักของน้ำเสียเข้า (influent detention time) ระบบแอโรบิก - ออกซิก แอคติเวตเตดสลัดจ์จะเป็นระบบบำบัดอัตราสูง (High rate system) ที่มีค่านัยสำคัญน้อยกว่าระบบแอคติเวตเตดสลัดจ์แบบธรรมดา ระบบแอโรบิก - ออกซิก แอคติเวตเตดสลัดจ์ สามารถกำจัดฟอสฟอรัสได้ดีในช่วงค่า F/M กว้าง พารามิเตอร์ส่วนมากที่สำคัญที่มีผลกระทบคืออัตราส่วนของบีโอดีน้ำเข้าต่อฟอสฟอรัสที่ละลาย (Soluble BOD/ Soluble P) ซึ่งจะเป็นการดีถ้าอัตราส่วนเท่ากับหรือมากกว่า 10 ถ้าต้องการให้น้ำออก (effluent) มีค่าฟอสฟอรัสน้อยกว่า 1 mg/l แต่โดยความเป็นจริงแล้วอัตราส่วนนี้มักจะเกินเป็นปกติเสมอในน้ำเสียชุมชน (Hong et al., 1984)

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าตัวอย่างที่ใช้ในการออกแบบและพารามิเตอร์ที่ใช้ในกระบวนการ

A/O สำหรับกำจัดฟอสฟอรัส

Parameter	Unit	Value
1. Influent Detention Time	hr	
- Anaerobic		0.5 - 1.5
- Oxic		1.0 - 6.0
2. F/M	KgTBOD/KgMLVSS/d	0.15 - 0.7
Fs/M	KgSBOD/KgMLVSS/d	0.08 - 0.4
3. SRT	day	2 - 8
4. MLSS	mg/L	2000 - 4000
5. Temp.	°C	5 - 30
6. No.of stage		
- Anaerobic		3
- Oxic		4
7. Return Sludge % of inf.flow	% of inf.flow	20 - 50
8. Clarifier overflow rate	gal/ft ² /d	500 - 730
9. SVI	ml/g	30 - 70

ที่มา : Hong et al. (1984)

การใช้ถังน้ำใสเบื้องต้น (Primary clarifiers) ไม่จำเป็นสำหรับกระบวนการแอนแอโรบิก ออกซิด แอกติเวตเตดสลัดจ์ BEST (1986) กล่าวว่า การเลือกถังน้ำใสเบื้องต้นจะขึ้นอยู่กับข้อพิจารณาอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น ถังน้ำเสียเบื้องต้นควรใช้ในระบบ Nitrifying เพื่อลดปริมาณก๊าซเติมอากาศ และค่าใช้จ่ายพลังงาน

ถึงปฏิกรณ์แอนแอโรบิก - ออกซิด ควรแบ่งเป็นหลาย ๆ ช่อง (stage) และที่นิยมในระบบนี้คือการแบ่งถังแอนแอโรบิก / ถังออกซิด เป็นอัตราส่วน 3 ต่อ 4

การเลือกส่วนแอนออกซิก(anoxic) ควรมีเพิ่มระหว่างส่วนแอนแอโรบิกและส่วนออกซิก เพื่อให้ระบบระบบแอนแอโรบิก - ออกซิก แอคติเวตเตดสลัดจ์ เกิดไนตริฟิเคชันและดีไนตริฟิเคชัน เมื่อดีไนตริฟิเคชันต้องการให้มีเกิดขึ้น จะต้องมีการเวียนตะกอนแขวนลอยจากถังออกซิกช่วงสุดท้าย อัตราไหลย้อนกลับภายในขึ้นอยู่กับความต้องการของการเกิดดีไนตริฟิเคชัน ตัวอย่างเช่น ถ้าอัตราเวียนกลับ 100% จะให้ผลการเกิดดีไนตริฟิเคชัน 50% ถ้า 200% จะให้เกิดไนตริฟิเคชัน 66 % เป็นต้น (Hong et al., 1984)

ระบบแอนแอโรบิก - ออกซิก แอคติเวตเตดสลัดจ์ สามารถปฏิบัติการภายใต้การเติมอากาศแบบธรรมชาติหรือการเติมโดยใช้ออกซิเจน การใช้ตัวเติมอากาศแบบผิว(Surface Aerator) สำหรับช่วงออกซิกจะถูกกำหนดขนาด โดยพื้นฐานของอัตราการเติมออกซิเจนที่มากล้นรูปแบบ(model)เครื่องกลเติมอากาศ สำหรับระบบแอนแอโรบิกและแอนออกซิก ใช้สำหรับกวนตะกอนแขวนลอยในน้ำเสีย ซึ่งพลังงานการกวนที่ต้องการจะมีค่าประมาณ 9.7 W/m^3 (Hong et al.,1984)

4.8 พารามิเตอร์ที่มีผลต่อการปลดปล่อยฟอสฟอรัส

พารามิเตอร์ที่มีอิทธิพลต่อการปลดปล่อยฟอสฟอรัส สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ (Wentzel et al.1989)

- ลักษณะของน้ำเสีย
  - ปริมาณสารอาหารทั้งหมดในน้ำเสียเข้า
  - สัดส่วนของแข็งที่ไม่สามารถย่อยสลายทางชีวะได้
  - สัดส่วนของสารอาหารละลายที่ไม่สามารถย่อยสลายทางชีวะได้
  - สัดส่วนของสารอาหารที่สามารถย่อยสลายทางชีวะได้ในรูปของซีไอดี
  - สัดส่วนของสารอาหารที่ย่อยสลายได้ง่ายทางชีวะ

- ลักษณะของระบบ

- อายุตะกอนของระบบ
- อัตราส่วนการเวียนตะกอนกลับ
- สัดส่วนมวลในถังแอนแอโรบิก ต่อมวลของทั้งระบบ
- รูปร่างของถังแอนแอโรบิกแบบเดี่ยว หรือต่อเป็นแบบอนุกรม

ผลของลักษณะของน้ำเสียและลักษณะของระบบ มีผลกระทบโดยตรงต่อการปลดปล่อยของฟอสฟอรัส อย่างไรก็ตามผลทางอ้อมที่มีต่อการปลดปล่อยฟอสฟอรัสของระบบก็คือ กระบวนการไนตริฟิเคชันและกระบวนการดีไนตริฟิเคชัน ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือปริมาณไนเตรดที่เข้าสู่ถังแอนแอโรบิก จะทำให้สามารถใช้ออกซิเจนจากไนเตรดเป็นตัวรับอิเล็กตรอนได้ ผลของไนเตรดจะขึ้นอยู่กับอัตราการเจริญเติบโตจำเพาะของจุลินทรีย์ไนตริไฟเออร์ (nitrifiers) และการออกแบบทำให้เกิดดีไนตริฟิเคชันของระบบ

4.9 ความสามารถในการบำบัดของกระบวนการแอนแอโรบิก - ออกซิก แอกติเวตเตดสลัดจ์

4.9.1 ความสามารถในการควบคุมตะกอนอืด (Sludge Bulking)

ปัญหาการเกิดตะกอนอืดไม่จมตัว มักจะเป็นปัญหาหลักในการปฏิบัติ การบำบัดน้ำเสียแทบจะทุก ๆ โรงบำบัดน้ำเสียแบบแอกติเวตเตดสลัดจ์ CHUDOBA et al.(1985) สรุปว่า น้ำเสียทั้งหมดที่ประกอบไปด้วยอนุพันธ์ของแซกคาไรด์ (กลูโคส, แซกคาโรส, แลคโตส, มอลโตส) จะสร้างปัญหาเกี่ยวกับตะกอนอืดไม่จมน้ำสูง และหนทางเดียวที่จะจัดการกับปัญหาได้ คือการใช้วิธีการ Selector ในการแก้ปัญหา สภาพแอนแอโรบิกสามารถที่จะกำจัดการเจริญของจุลชีพเส้นใยบางชนิด เช่น *Sphaerotilus natans* จุลชีพเหล่านี้ไม่สามารถใช้ประโยชน์สารอาหารภายใต้สภาพแอนแอโรบิก โดยเทียบกับแบคทีเรียโพลีฟอสเฟต แม้ว่าจะสามารถสะสมโพลีฟอสเฟต และยิ่งกว่านั้น จุลชีพเหล่านั้น ไม่มีระบบย่อยสลายที่จะทำให้จุลชีพสามารถใช้ออกซิเจนจากไนเตรด (ไม่สามารถจะใช้ไนเตรด-ไนโตรเจนเป็นตัวรับอิเล็กตรอนภายใต้สภาพแอนออกซิก) (WANNER et al.,1987) ระหว่างการศึกษา Pilot-Plant ที่ Patapsco Plant เมืองบัลติมอร์สลัดจ์ที่เกิดจากกระบวนการแอนแอโรบิก - ออกซิก แอกติเวตเตด

แสดงให้เห็นถึงการเกาะตัวเป็นฟลอคและตกตะกอนได้ดี ซึ่งมีค่า SVI อยู่ในช่วงประมาณ 60 ถึง 75 ml/g (DEAKYNE,1983)

WATANABE (1984) ได้ศึกษาในห้องแล็บกับน้ำเสียสังเคราะห์ ซึ่งแยกติเวตเตดสลัดจ์ที่ได้จากถังปฏิกรณ์ (reactor) ที่มีส่วนของแอนแอโรบิก 3 ช่อง แสดงผลของคุณสมบัติในการตกตะกอนได้ดี และมีค่า SVI ประมาณ 40 ml/g

INAMORI (1986) พบว่าการเจริญเติบโตของจุลชีพเส้นใยถูกควบคุมได้ดีในแอนแอโรบิก-ออกซิด กว่าในสภาพที่เป็นออกซิดโดยปราศจากช่วงแอนแอโรบิก ข้อพิสูจน์ที่ตืออย่างหนึ่งของความจริงที่ว่าสภาพแอนแอโรบิกสามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของจุลชีพเส้นใย คือการทดลองกับถังปฏิกรณ์ โดยการเติมเข้าและถ่ายออกด้วยการป้อนน้ำเสีย ซึ่งประกอบไปด้วยช่วงของการสัมผัสตอนแรกภายใต้แอนแอโรบิก, ออกซิดและสภาพที่มีออกซิเจนจำกัดให้แตกต่างกันตามลำดับ การป้อนในแต่ละครั้งจะถูกต่อด้วยการสัมผัสแบบออกซิด การตกตะกอนและการระบายน้ำออก ช่วงสัมผัสเริ่มแรกภายใต้แอนแอโรบิกจะกระตุ้นให้เกิดตัวถังพันธุ์แอนแอโรบิก ในขณะที่ช่วงสัมผัสภายใต้ออกซิดจะก่อให้เกิดตัวถังพันธุ์ออกซิด คุณสมบัติในการตกตะกอนที่ดี (ค่า SVI = 55-65 ml/g) เป็นตัวอย่างของ แยกติเวตเตดสลัดจ์จากตัวคัดพันธุ์แอนแอโรบิก แยกติเวตเตดสลัดจ์ จากตัวคัดพันธุ์ออกซิดจะแสดงค่า SVI = 300 ml/g ผลการทดลองครั้งล่าสุดที่สำคัญและพิสูจน์ได้อย่างชัดเจนว่าในโซนแอนแอโรบิกจะต้องปฏิบัติการให้อยู่สภาพแอนแอโรบิกอย่างแท้จริง ไม่ใช่ในสภาพที่ถูกจำกัดออกซิเจนอย่างเดียว เพราะว่าจุลชีพเส้นใยโดยมากเป็นที่รู้กันว่า สามารถใช้ประโยชน์จากออกซิเจนที่ละลายที่มีความเข้มข้นในปริมาณต่ำได้ (TRACY et al.,1986)

4.9.2 การประหยัดพลังงานในการดำเนินการ (Energy Saving)

จากการที่กระบวนการแยกติเวตเตดสลัดจ์ แบบแอนแอโรบิก-แอโรบิก ประกอบด้วยถังปฏิกรณ์สองส่วนคือ ถังแอนแอโรบิกและถังแอโรบิก โดยภายในถังของแอนแอโรบิกไม่มีการเติมอากาศจึงช่วยให้สามารถลดพลังงาน ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานลงได้ เมื่อเทียบกับการใช้ระบบแยกติเวตเตดสลัดจ์แบบธรรมดา

TANAKA(1991) กล่าวว่ากระบวนการบำบัดน้ำเสียแบบแอนแอโรบิก-ออกซิด(A/O Process) ไม่เพียงแต่ช่วยให้ตะกอนที่เกิดขึ้นมีความสามารถในการจมตัวได้ดี อีกทั้งยังช่วยในการลดปริมาณอากาศที่ต้องใช้ในการบำบัดประมาณ 20 % จากตาราง 3.4.1 แสดงการเปรียบเทียบการใช้พลังงานต่อปริมาตรน้ำเสียที่เข้าสู่ระบบบำบัด ระหว่างการใช้ระบบแอนแอโรบิก-ออกซิดกับแอกติเวเตดสลัดจ์แบบธรรมดา ที่ Seibu Sewer Work ประเทศญี่ปุ่น จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ระบบแอนแอโรบิก-ออกซิด สามารถประหยัดการใช้พลังงานได้ในช่วง 4.6 -30.8 W/m₃ (ประมาณ 12%)

ตารางที่ 4.3 เปรียบเทียบการใช้พลังงานต่อปริมาตรน้ำเสีย ที่เข้าสู่ระบบแอนแอโรบิก-ออกซิดและระบบแอกติเวเตดสลัดจ์ แบบธรรมดาที่ Seibu Sewer Work ประเทศญี่ปุ่น

Month	A/O Process			Conventioal	Power Saving (W/m ³)
	Mixing (W/m ³)	Aeration (W/m ³)	Total Power (W/m ³)	Aeration (W/m ³)	
NOV.	6.6	98.8	105.4	127.6	22.2
DEC.	7.0	111.3	118.3	123.9	5.6
JAN.	7.8	94.8	102.6	119.9	17.3
FEB.	12.2	99.0	111.2	142.0	30.8
MAR.	10.2	83.2	93.4	100.1	6.6
MAY.	8.4	101.5	109.9	114.5	4.6

4.9.3 ความคงตัวของระบบ (Process Stability)

Hong(1991) พบว่าในกระบวนการแอนแอโรบิก-ออกซิด สามารถดำเนินการได้ในช่วงของอัตราการไหลของน้ำเสียและภาระบรรทุก (Organic Loading) ได้ในช่วงกว้าง ได้มีการติดตั้งกระบวนการแอนแอโรบิก-ออกซิด ที่เมืองเพนซิลวาเนีย โดยมีจุดประสงค์เพื่อกำจัดบีโอดีของน้ำเสียจากโรงงานผลิตเบียร์และโรงงานผลิตอาหารสำเร็จรูป ทั้งนี้ แม้ว่าค่าบีโอดีของน้ำเสียที่เข้าสู่ระบบบำบัดจะมีความแปรปรวนในช่วงกว้างเนื่องจากการหยุดการทำงานในวันสุดสัปดาห์ แต่อย่างไรก็ตามน้ำที่ผ่านการบำบัดก็ยังคงมีค่าบีโอดีต่ำกว่า 10 ml/g

4.9.4 คุณสมบัติของปุ๋ยอินทรีย์ของตะกอน

ระบบบำบัดน้ำเสียอื่น ๆ อาจมีตะกอนที่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการกำจัดมาก แต่ตะกอนที่เกิดขึ้นในระบบ A/O จะเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีค่า เพราะตะกอนนี้หากตากแห้งได้จะได้ปุ๋ยอินทรีย์ที่มีคุณภาพสูงและมีค่าไนโตรเจนและฟอสฟอรัสสูงเป็นพิเศษ ค่าใช้จ่ายของพลังงานในการตากตะกอนให้แห้งอาจมีสูงกว่าที่จะนำเอาปุ๋ยอินทรีย์เหล่านี้มาทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์เพื่อการจำหน่าย

4.9.5 ความสามารถในการกำจัดสารจำเป็นโดยไม่ต้องใช้สารเคมี

สารฟอสฟอรัสและไนโตรเจน สามารถได้รับการกำจัดไปได้โดยวิธีชีววิทยาได้ เมื่อสารอินทรีย์หรือบีโอดี จะถูกทำให้สลายตัวไปโดยไม่ต้องใช้ถังตกตะกอนเพิ่มขึ้น และไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องใช้ถังตกตะกอนทางเคมีเพื่อกำจัดสารฟอสฟอรัส ทำให้ไม่มีตะกอนสารเคมีเกิดขึ้น การเกิดสภาพสลายตัวของสารไนโตรเจนหรือ denitrification ให้เป็นแก๊สไนโตรเจนนั้นก็ทำได้โดยการสลายตัวของ คาร์บอนอินทรีย์หรือบีโอดี ในน้ำเสียทำให้ไม่มีความจำเป็นในการใช้สารเคมีที่มีราคาแพง เช่น Methanol

4.9.6 การประหยัดค่าก่อสร้าง

ขนาดถังที่ใช้ในการสร้างระบบ A/O นี้จะมีขนาดเล็กกว่าถังที่ใช้ในระบบบำบัดน้ำเสีย โดยวิธีการอื่น ๆ ในระบบแอกติเวตเตดสลัดจ์ ทำให้ราคาค่าก่อสร้างลดลงทั้งขนาดถังและเครื่องเติมอากาศก็ลดลงด้วย สารฟอสฟอรัสและไนโตรเจนในน้ำเสียก็ถูกกำจัดไป โดยไม่ มีค่าใช้จ่ายของสารเคมี และไม่มีตะกอนทางเคมีด้วย ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเกี่ยวกับการกำจัดตะกอนจะถูกลดลง หรือเปลี่ยนไปกลายเป็นรายได้ขึ้นมาอีกด้วย

4.10 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการกำจัดฟอสฟอรัสของกระบวนการ

4.10.1 ความเข้มข้น ซีโอดีที่เข้าระบบ (Influent COD concentration)

การที่เกิดการปลดปล่อย (Release) ฟอสฟอรัสขึ้นในระบบจะเป็นตัวบ่งชี้ว่ามวลจุลินทรีย์ในระบบได้เกิดการดูดกลืน (Uptake) ฟอสฟอรัสที่ถูกปลดปล่อย (Release) ออกมาเมื่อมีการเติมอากาศให้แก่ระบบอีกครั้ง Siebritz และคณะ (1987) ได้ทำการทดลองและสรุปว่าการที่จะเกิดการปลดปล่อย (Release) ฟอสฟอรัสในสภาพแอนแอโรบิกได้นั้นจะต้องมี Biodegradable COD อยู่ในถังแอนแอโรบิกที่จุลินทรีย์สามารถนำไปใช้ได้ ในค่าความเข้มข้นที่ไม่ต่ำกว่า 25 มิลลิกรัมต่อลิตร และการปลดปล่อยฟอสฟอรัสจะเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนโดยตรงกับค่าความเข้มข้นของ Biodegradable Cod ที่มีอยู่ในถังแอนแอโรบิก (Anaerobic reactor) แหล่งของ Biodegradable COD ก็คือ ค่า Influent COD ของน้ำเสีย (Wastewater) ที่ป้อนเข้าสู่ระบบ

4.10.2 ภาระบรรทุกบีโอดี (BOD loading rate)

ภาระบรรทุกบีโอดี (BOD loading rate) มีอิทธิพลต่อการปลดปล่อย (Release) ฟอสฟอรัสในช่วงแอนแอโรบิก (Anaerobic zone)

Krichen และคณะ(1975) ได้กล่าวว่า กระบวนการแอนแอโรบิก-ออกซิด มีความเหมาะสมในการทำงานที่ค่าอัตราส่วนสารอาหารละลายต่อมวลจุลชีพ(F/M) สูง ๆ เนื่องจากทำให้มีระดับการกักเก็บสารอาหารภายในเซลล์ของจุลชีพในช่วงแอนแอโรบิกสูงขึ้น และที่ค่า F/M ต่ำ ๆ จะทำให้ปริมาณสารอาหารละลายที่ถูกเก็บกับ (Stored Substrate) ไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดพลังงานในการดูดกลืน (Uptake) ฟอสเฟตในช่วงออกซิด (Oxic zone)

4.10.3 ระยะเวลาที่กักเก็บตะกอน (Solids retention time)

Lin Li (1988) พบว่าค่าระยะเวลาที่กักเก็บตะกอนที่เหมาะสม (Optimum SRT value) สำหรับการกำจัดไนโตรเจนและฟอสฟอรัสโดยวิธีทางชีววิทยา จะมีค่าในช่วง 15 วันและ 25 วันตามลำดับ

4.10.4 ระยะเวลาเติมอากาศ (Aeration time)

จากการศึกษาของ Fukase (1986) พบว่าระยะเวลาเติมอากาศในถังเติมอากาศในพิสัย 1-8 ชั่วโมง ไม่ทำให้เกิดผลแตกต่างต่อประสิทธิภาพการกำจัดฟอสฟอรัส โดยกระบวนการแอดติเวตเตดสลัดจ์แบบแอนแอโรบิก-แอโรบิก

4.10.5 ค่าออกซิเจนละลายน้ำในช่วงแอโรบิก

Ekama และคณะ (1982) เสนอว่า กระบวนการกำจัดไนโตรเจนและฟอสฟอรัสโดยวิธีทางชีววิทยา จะต้องรักษาค่าความเข้มข้นออกซิเจนละลายในช่วงแอนแอโรบิก (Do concentration in aerobic zone) ให้มีค่าอยู่ระหว่าง 1.5 - 3.0 มิลลิกรัมต่อลิตร เพื่อควบคุมประสิทธิภาพการกำจัดฟอสฟอรัส เพราะถ้าความเข้มข้นออกซิเจนละลายต่ำเกินไป จะทำให้การกำจัดฟอสฟอรัสมีประสิทธิภาพ ลดลงและปฏิกิริยาการเกิดไนตริฟิเคชันถูกจำกัด อีกทั้งสลัดจ์จะตกตะกอนได้ไม่ดี แต่ถ้าค่าความเข้มข้นออกซิเจนละลายมีค่าสูงเกินไป ปฏิกิริยาการเกิดดีไนตริฟิเคชันจะถูกจำกัด ส่งผลให้ความเข้มข้นไนเตรตสูง จนอาจมีผลกระทบต่อ การปลดปล่อย (Release) ฟอสฟอรัสของช่วงแอนแอโรบิก (Anaerobic zone)

4.10.6 อุณหภูมิ

Krichten และคณะ(1985) ได้สังเกตเห็นว่า ประสิทธิภาพในการกำจัดฟอสฟอรัสของโรงงานนำร่อง(Pilot Plant) แห่งหนึ่ง มีประสิทธิภาพในการกำจัดฟอสฟอรัสเพิ่มขึ้นที่อุณหภูมิ 5°C ทั้งนี้ การสังเกตพบดังกล่าว สอดคล้องกับความจริงที่ว่า ปริมาณฟอสฟอรัสในเซลล์ของ Acenotobacter จะมีค่ามากที่สุดที่อุณหภูมิ 5°C เมื่อเปรียบเทียบกับอุณหภูมิที่สูงกว่า จนถึงอุณหภูมิ 35°C

สังเกตพบดังกล่าว สอดคล้องกับความจริงที่ว่า ปริมาณฟอสฟอรัสในเซลล์ของ *Acinetobacter* จะมีค่ามากที่สุดที่อุณหภูมิ 5°C เมื่อเปรียบเทียบกับอุณหภูมิที่สูงกว่า จนถึงอุณหภูมิ 35°C

4.10.7 การออกแบบถังตกตะกอนและความสามารถในการตกตะกอนของสลัดจ์

Barnard(1983) กล่าวว่า ถังตกตะกอนต้องได้รับการออกแบบ เพื่อให้แน่ใจว่าจะไม่เกิดการไหลล้น (Washed out) ของตะกอนแขวนลอยออกจากถังตกตะกอน ทั้งนี้ก็เนื่องจากในตะกอนนั้นมีปริมาณฟอสฟอรัสอยู่สูง ซึ่งส่งผลให้น้ำทิ้งที่ออกจากระบบ (Treated effluent) มีค่าฟอสฟอรัสสูงตามไปด้วย สลัดจ์ที่เกิดขึ้นต้องมีการนำออกจากถังตกตะกอนอย่างต่อเนื่อง และระดับของ Sludge blanket ต้องรักษาให้อยู่ในระดับที่แน่ใจได้ว่าจะไม่เกิดสภาพแอนแอโรบิก (Anaerobic condition) ที่ก้นถังตกตะกอน จนทำให้มีการปลดปล่อย (Release) ฟอสฟอรัสออกมาอีก ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการกำจัดฟอสฟอรัสโดยรวมของระบบต่ำลง

4.10.8 ระยะเวลากักเก็บ

Fukase และคณะ (1984) ได้ทำการศึกษาโดยการเปลี่ยนค่าความเข้มข้นตะกอนแขวนลอย (MLSS concentration) โดยควบคุมค่าระยะเวลากักเก็บ (HRT) ของถังแอนแอโรบิก (Anaerobic reactor) เท่ากับ 2.25 ชั่วโมงและค่าตะกอนเวียนกลับ (Return sludge) เท่ากับ 100% เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการกำจัดฟอสฟอรัสของระบบ พบว่าที่ค่าความเข้มข้นตะกอนแขวนลอยต่ำ (741 มิลลิกรัมต่อลิตร) ประสิทธิภาพในการกำจัดฟอสฟอรัสมีต่ำมาก และได้ทำการศึกษาผลของระยะเวลากักเก็บ (HRT) ในช่วงแอนโรบิกโดยควบคุมค่าความเข้มข้นตะกอนแขวนลอย (MLSS concentration) ให้มีค่าคงที่ พบว่าประสิทธิภาพในการกำจัดฟอสฟอรัสมีค่าสูงที่ค่าระยะเวลากักเก็บ (HRT) เท่ากับ 3 ชั่วโมง โดยเปรียบเทียบกับค่าที่ใช้ศึกษาอีก 2 ค่า คือ 4.5 และ 6 ชั่วโมง